

RADOVI NA SPLITSKIM CRKVICAMA IZMEĐU DVAJU SVJETSKIH RATOVA

UDK: 726.54.025.3(497.5 Split) "19"

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 9. XI. 2001.

Dr. sc. STANKO PIPLOVIĆ

Kaštelanska 2

21000 Split, HR

Na osnovi spisa Konzervatorskog ureda u Splitu, autor iznosi podatke o recentnoj obnovi i rekonstrukciji brojnih starih crkvice u povijesnoj jezgri grada i plodnom polju koje ga je okruživalo. U izlaganju je utvrđeno stanje i metode zaštite graditeljskoga naslijeđa. To je vrijeme kada se pozornost posvećuje ne samo monumentalnoj i reprezentativnoj arhitekturi, već se otvara proces uvažavanja i skromnijih ostvarenja, koja često imaju posebne ambijente i pejzažne vrijednosti.

Uz Dioklecijanovu palaču i druge značajnije starije građevine, za prošlost Splita značajne su i mnoge crkvice rasijane po gradu i njegovoj neposrednoj okolici. Svaka od njih ima svoju malu povijest povezanu s mjesnim događajima koji su stvorili posebnu i lijepu tradiciju različitu od ostalih krajeva. Dvadesetih godina prošlog stoljeća oživjelo je zanimanje za te male i jednostavne građevine, svijest da ih treba spašavati i čuvati. Ta svijest se tijekom XIX. stoljeća razvijala od isključivog uvažavanja antike, zatim srednjovjekovne, renesansne i barokne crkvene i reprezentativne profane arhitekture, da bi u XX. stoljeću obuhvatila skromnije zgrade, fortifikacije, niskogradnje, urbanističke sklopove i čitave ambijente. Između dvaju ratova nastavljeni su radovi na katedrali, velike promjene doživjela je i crkva sv.

Dominika, a uređivale su i brojne male crkvice. Radovi su se izvodili pod nadzorom Pokrajinskoga konzervatorskog ureda u Splitu, na čelu kojega su stajali don Frane Bulić i dr. Ljubo Karaman.

POVIJESNO SREDIŠTE

U staroj gradskoj jezgri unutar bivše Dioklecijanove palače i u njezinom srednjovjekovnom proširenju na zapadnoj strani nalazi se veći broj sakralnih objekata. Radova na njihovu uređenju bilo je prilično tijekom XIX. stoljeća, naročito na katedrali, ali su neke od tih crkvice i srušene

Vrh Bosanske ulice nalazila se *crkvice sv. Ciprijana*, koja se spominje još početkom XII. stoljeća. Već dugo nije bila u funkciji, a vlasnik joj je bio Mate Čulić pok. Petra iz Splita. On je želio odstraniti tri gornja kamena sa zvonika na pročelju koja su činila njegov završetak, kako zgrada ne bi više imala obilježje crkve. Stoga se 22. srpnja 1920. molbom obratio Općinskome upraviteljstvu za dozvolu. Biskupski ordinarijat nije imao ništa protiv tog zahvata, štoviše, preporučio je da se izvede. Općinski prisjednik Tartaglia je nakon toga molbu proslijedio Konzervatorskom uredu radi dobivanja njihova mišljenja. Odgovoreno mu je kako je crkvice bez veće povijesne ili umjetničke vrijednosti, ali je tipično svjedočanstvo pobožnosti puka i života graditeljskog duha predaka. Konzervator je stoga bio protivan da se crkvice bez velike potrebe odstrani ili u vanjskom obliku izmijeni. Smatrao je da je razmotreni prijedlog prvi korak k njezinu rušenju. Poslije bi se ondje sagradila neka nova neprimjerna kuća, jer su već tada neke okolne zgrade bile vlasništvo Čulića. Ubrzo je bivša crkvice prešla u vlasništvo Riste Pejanovića, koji je također htio ukloniti zvonik s pročelja, jer je u njoj držao dućan. Konzervatorski ured se opet nije složio. Naprotiv, tražio je da se uklone veliki pokretni izlozi koji su bili pred ulazom i postave manji i ukusniji.

I godine 1925. namjeravalo se pregraditi crkvicu sv. Ciprijana. Konzervatorski ured se 11. rujna tome usprotivio, ističući da crkvice

